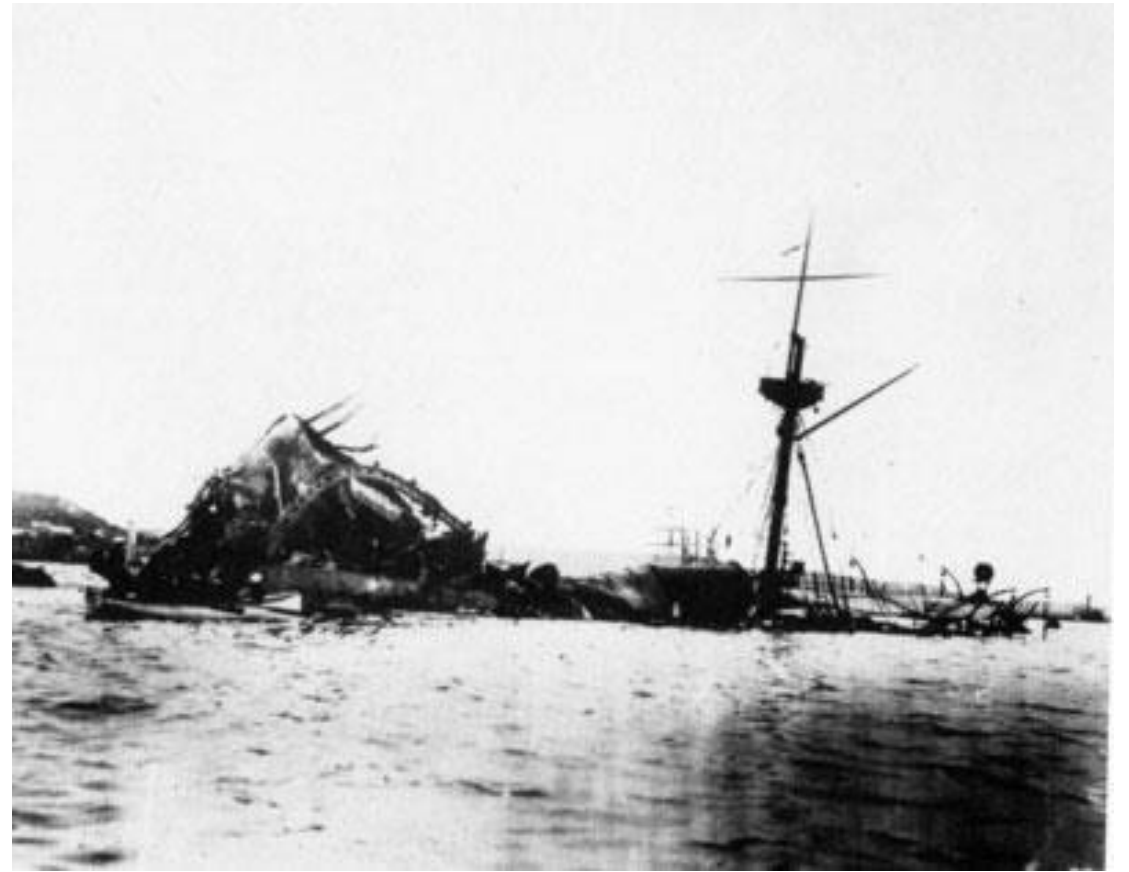

El Desastre del 98

L'ÈPOCA DE LA
RESTAURACIÓ BORBÒNICA
(1875 – 1899)

CAPÍTOL IV

Portald'Història

Després de la Guerra del Francès, al llarg de les dècades dels anys 10 i 20 del S. XIX, Espanya va perdre gran part del seu **Imperi colonial** al continent americà. Naixien així les noves repúbliques independents llatinoamericanes:

- Argentina (1816)**
- Xile (1818)**
- Mèxic (1821) ...**

Brasil també es va independitzar de Portugal l'any **1822**.

L'imperi colonial espanyol al S. XIX

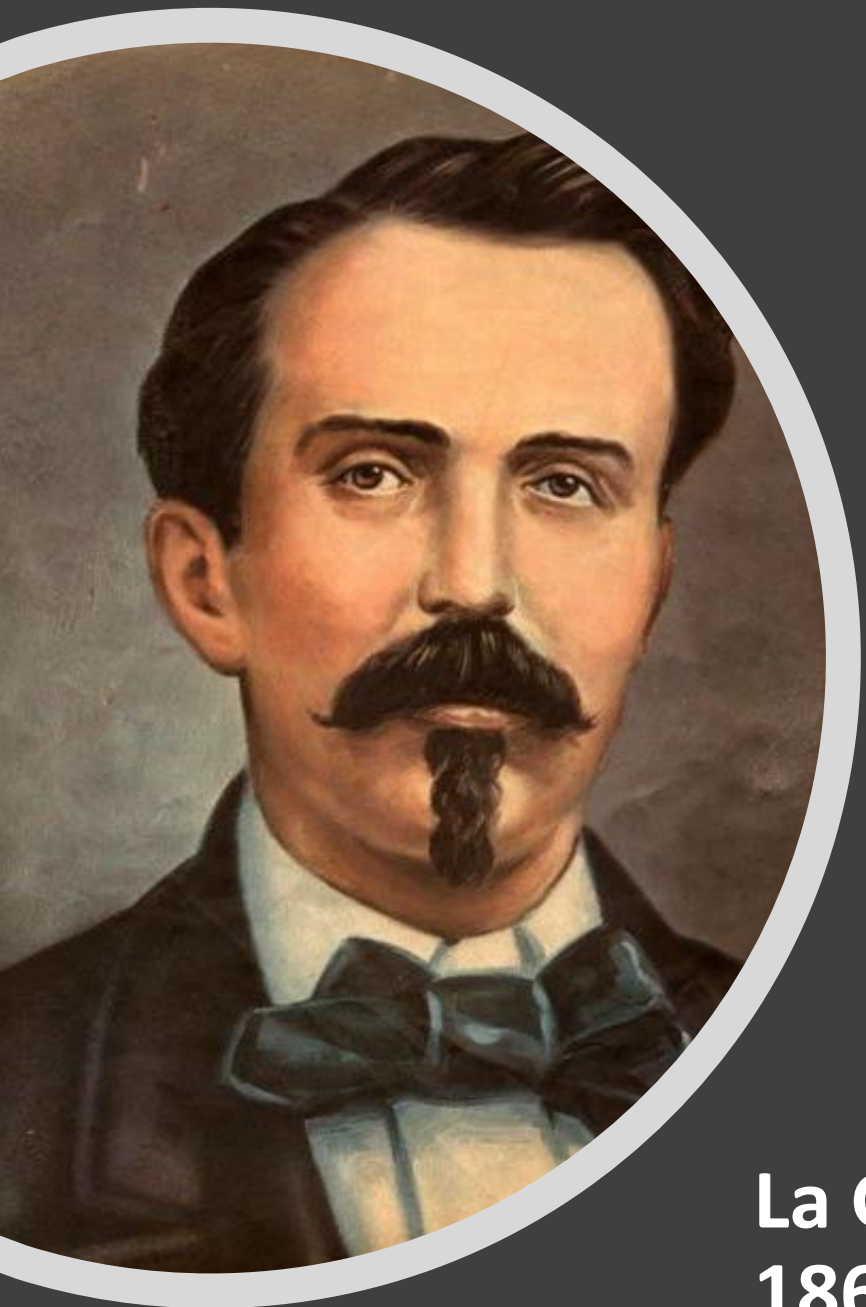
A finals del S. XIX, Espanya mantenia encara un petit però dispers Imperi colonial per tot el Món. La debilitat econòmica i les dificultats polítiques feien difícil un control real de la metròpoli espanyola sobre les seves colònies.

A **Àfrica**: la franja nord del Marroc, la zona d'*Ifni*, el *Rio de Oro* (Sàhara Occ.) i *Rio Muni* (Guinea Equatorial).

Al **Carib**: *Cuba*, *Puerto Rico* i la part occidental de l'illa de Santo Domingo (fins 1865).

Al **Pacífic**: les *Filipines*, l'illa de *Guam*, i alguns altres arxipèlags menors (les *Carolines*, les *Marianes*...).

El "*Grito de Yara*" (octubre de 1868) per part del patriota cubà **Carlos Manuel Céspedes** va donar inici a la Guerra dels 10 anys contra Espanya, de caràcter anticolonial i antiesclavista. La guerra va acabar amb la derrota dels insurrectes cubans amb la signatura de la PAU DE ZANJÓN (1878).

La Guerra dels 10 anys (Primera Guerra de Cuba, 1868 – 1878)

La Pau de Zanjón

En general, les condicions pactades no es van complir per part del Govern d'Espanya i això va comportar l'extensió del sentiment anticolonialista.

Condicions per a la inestabilitat política a Cuba:

- Incompliment dels acords de la *Pau de Zanjón*
- Insuficiència en el procés de reformes (rebuig del **projecte d'Estatut** d'autonomia cubà l'any 1893).
- **Política altament proteccionista**, que dificultava les relacions comercials de la burgesia criolla cubana.
- Interessos comercials i d'expansió imperialista dels **Estats Units**. (després de la Guerra de Seccesió, 1861 – 1865).
- Qüestió de l'**esclavitud** (no es abolir de forma definitiva fins a l'any 1886).

Entrada del general Arsenio Martínez Campos a La Habana, victoriós després de la Pau de Zanjón.

La **SEGONA GUERRA DE CUBA** (1895 – 1898) s'inicià amb el **GRITO DE BAIRE**, sota el lideratge de **José Martí Pérez**, que va encapçalar una nova insurrecció contra el poder colonial espanyol a l'illa.

José Martí (1853 – 1895), poeta, periodista, filòsof i polític cubà, va fundar el **PARTIDO REVOLUCIONARIO CUBANO**. La seva mort en combat a l'inici de la guerra el convertí en l'heroi nacional de Cuba.

El "Grito de Baire": de nou la guerra a Cuba

Weyler i la “concentració de rebels”

Entre 1895 i 1897 l'Exèrcit espanyol va mantenir una ofensiva contra els rebels dirigida pel general **V. Weyler**.

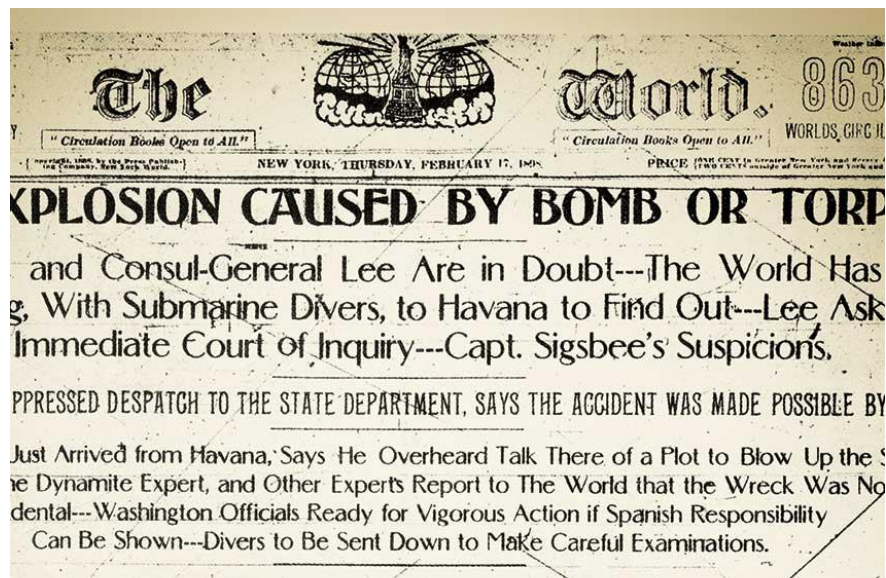
Estratègia de la “CONCENTRACIÓ DE REBELS”, que consistia en concentrar la població pagesa en poblats tancats per evitar el suport de la població als insurrectes, i la construcció de murs o “trochas” per dividir l'illa en zones incomunicades.

Uns 400.000 cubans foren confinats durant aquests anys en els camps de Weyler, i es calcula que **van arribar a morir unes 170.000 persones** de fam, malalties i maltractaments. La població de l'illa de Cuba estava al voltant d'1.700.000 habitants.

L'octubre de 1897, amb l'arribada al poder de Sagasta, Weyler fou substituït pel general **Ramon Blanco**, que va intentar la via de la negociació i amb una proposta d'Estatut d'autonomia, que fou rebutjada pels insurgents cubans.

En els darrers anys, la premsa groga nord-americana, i sobretot els magnats *Pulitzer* i *Hearst*, havien organitzat campanyes per a la intervenció militar a Cuba per "alliberar-la" del colonialisme espanyol. 15 de febrer de 1898 – L'INCIDENT DEL MAINE al port de l'Havana (unes 260 víctimes en la tripulació del vaixell) ULTIMÀTUM DEL GOVERN NORD-AMERICÀ A ESPANYA.

L'incident del Maine i la intervenció nord-americana

La guerra hispano - nord-americana

La Guerra de Cuba (1895-1898)

La guerra entre Espanya i els Estats Units va durar del **25 d'abril al 12 d'agost de 1898**.

Els seus principals escenaris van ser **l'illa de Cuba** i **l'arxipèlag de les Filipines**.

Les batalles més transcendents foren les derrotes navals a **Cavite** (Filipines) i a **Santiago de Cuba**, que van dur a Espanya a demanar la pau, amb la intercessió de França.

El Tractat de París

Tractat de París (signat el dia d10 de desembre de 1898).

Espanya va haver de cedir els seus drets de sobirania sobre **Cuba, Puerto Rico, l'illa de Guam i Filipines** als Estats Units.

Cuba es convertia en un Estat sobirà, però sota la “protecció “ dels Estats Units.

La resta (Filipines, Guam i Puerto Rico), eren absorbides pels Estats Units d'Amèrica.

A les sessions del Tractat de París no hi van poder participar representants dels territoris en qüestió.

Un any després, Espanya va vendre els arxipèlags que conservava al Pacífic a Alemanya, ja que no tenia mitjans per poder controlar-los.

El “Desastre del 98”: les conseqüències a Espanya I

A nivell econòmic

A curt/mitjà termini, va tenir unes conseqüències desastroses tant pel mateix cost de la guerra, com pels deutes contrets i per la pèrdua del mercat colonial.

A mitjà / llarg termini, podem trobar conseqüències beneficioses ja que va implicar la repatriació de capitals i un augment de la inversió a la península dins d'un bon cicle econòmic.

A nivell polític

A nivell internacional, el prestigi d'Espanya com a potència colonial va quedar molt tocat, amb una imatge generalitzada de debilitat, corrupció i endarreriment.

En general, es van mantenir les bases del règim i va funcionar el “torn dinàstic”, malgrat que van aparèixer fortes crítiques per la ineptitud del Govern i es va publicar el Manifest del general **Polavieja**, que plantejava reformes en el sistema.

El “Desastre del 98”: les conseqüències a Espanya II

A nivell moral i psicològic

Generalització d'un **sentiment de frustració i desengany**. Es trencà amb el mite de la “glòria” nacional i s'estengué un fort desig de regeneració i canvi polític en les mentalitats col·lectives.

Aquest moviment “**regeneracionista**” va presentar importants figures intel·lectuals com Joaquín Costa i tot el moviment anomenat la “**Generación del 98**” (Azorín, Pío Baroja, Ramiro de Maeztu ...)

A nivell social

Es va estendre un **sentiment antimilitarista** entre les classes populars, sobretot pel patiment dels reclutes i l'elevat nombre de víctimes (morts i ferits) i les condicions en que quedaven els que podien retornar a casa.

L'**Exèrcit** va tornar a practicar la ingerència en la vida política nacional, al considerar-se humiliats per la derrota, atribuïda a les incompetències de la classe política i del Govern.

El “Desastre del 98”: les conseqüències a Catalunya

La burgesia catalana es va sentir especialment perjudicada per la pèrdua dels mercats colonials, i van acusar d'incompetència al Govern de Madrid.

Es va produir una forta expansió del moviment nacionalista, i a la pràctica la fi del domini dels partits dinàstics a Catalunya (també al País Basc).
Trencament de les classes dominants catalanes amb el poder polític central i forta desconfiança envers la capacitat del règim per regenerar l'Estat.

Fenomen del **TANCAMENT DE CAIXES** (1899) a Catalunya, durant el govern conservador de Silvela.

